

CARL ROBERT JAKOBSONI NIMELINE GÜMNAASIUM

ANDRES ANISSIMOV

9.C KLASS

KEELEVALIK FACEBOOKIS JA SEDA MÕJUTAVAD TEGURID EMAKEELEOLÜMPIAADI UURIMISTÖÖ

JUHENDAJAD ENN KULLAMA JA MARIKA ANISSIMOV

SISSEJUHATUS

Kaasajal on internet igapäevaelu lahutamatu osa. Kõige rohkem kasutatakse seda massikommunikatsioonivahendit informatsiooni otsimiseks ja suhtlemiseks, nii meelelahutuseks kui ka tööks. See on avardanud maailma ning lõhkunud piire eri keelte ja kultuuride vahel. Arvutite kasutamine on avaldanud mõju keelekasutusele ning emakeele õigekirjale. Kuna valdav osa internetis olevast infost on ingliskeelne, on vajalik inglise keele oskus. Sellepärast kanduvad ingliskeelsed väljendid meie igapäevasesse suhtlusesse.

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida Facebooki keelekasutust. Esimeses peatükis tutvustan Facebooki, koodivahetust ja varasemaid uuringutulemusi. Teises peatükis käsitlen eesti-inglise segakeele kasutust. Keskendusin postitustele, mis sisaldasid koodivahetust ja foneetilist ortograafiat. Vaatlesin kahekümne sõbra Facebooki kontode viimase kahe kuu postitusi. Valisin need kakskümmend välja aktiivsuse ja vanuse järgi. Võtsin aktiivsemad ja nooremad kasutajad, kuna eeldasin, et nemad kasutavad inglise keelt rohkem. Facebooki keskkonnas viisin läbi küsitluse, et teada saada nende endi arvamust. Vastata said kõik, kes soovisid. Uurimistöö kolmandas osas on küsitluse kokkuvõtted. Välja on toodud inglise keele kasutamise põhjused, sagedus ning enim kasutatud sõnad.

Oma töö teoreetilises osas olen kasutanud põhiliselt üliõpilas- ja teadustöid, meediaalaseid artikleid internetist. Töö lõpus on lisana küsimustik.

1. SUHTLUSKESKKONNAD JA KEELEKASUTUS

21. sajandil on tekkinud väga palju suhtluskeskkondi. Tänu nende rohkusele ja kättesaadavusele on keelt ja selle kasutamist lihtne uurida. Esimeses osas tutvustan neid suhtluskeskkondi. Rohkem tähelepanu pööran Facebookile, sest see on populaarseim. Samuti tutvustan mõisteid „koodivahetus“ ja „foneetiline ortograafia“.

1.1. SUHTLUSKESKKONNAD

Suhtluskeskkonnad on veebisaidid, kus inimesed saavad jagada infot, pilte, leida sõpru ning lihtsalt meelt lahutada. Populaarseimad suhtluskeskkonnad on Facebook, Twitter, Orkut, Google Plus, Eestis Rate jne. Eesti noorte seas on suhtluskeskkonnad väga populaarsed: uuringute põhjal on 59 protsendil 9–16-aastastest lastest suhtlusportaalil profiil – sealhulgas 26% 9–10-aastastest, 49% 11–12-aastastest, 73% 13–14-aastastest ja 82% 15–16-aastastest. Suhtlusportaalid on kõige populaarsemad Hollandis (80%), Leedus (76%) ja Taanis (75%) ning kõige ebapopulaarsemad Rumeenias (46%), Türgis (49%) ja Saksamaal (51%). Eesti lastest omab mõnes sotsiaalvõrgustikus profiili 71%. (Kalmus, Karu jt 2010: 1)

Suhtlusvõrgustikest on noortele inimestele saamas ööpäevane sõltuvus. Hulleamad sõltlased sukelduvad esimese asjana peale ärkamist sõnumeid lugema. Sotsiaalvõrgustikud on võrgu vähkkasvajad, kus kasutajad surfavad ööpäevaringselt. Ligi pooled kasutajatest vaatavad sõprade Facebooki ja Twitteri sõnumeid kohe peale ärkamist ja enne uinumist. (Toomet 2010)

1.2. FACEBOOK

Facebooki käivitas Mark Zuckerberg 4. veebruaril 2004. aastal 19-aastase tudengina. See oli algselt mõeldud ainult Harvardis kasutamiseks, aga levis väga kiiresti üle maailma. Tänu sellisele edule on Zuckerbergist saanud miljardär. Facebooki loojat tutvustab film „Sotsiaalvõrgustik“. (Hõbemägi 2010)

Kodulehelt (Facebook 2012) näeb, et keskkonnal on rohkem kui 800 miljonit aktiivset kasutajat, kellest üle 50% külastab Facebooki iga päev. Keskmisel kasutajal on 130 sõpra. Sait on tõlgitud rohkem kui 70 keelde ning üle 300 000 kasutaja on aidanud lehekülge oma keelde tõlkida. Rohkem kui 75% kasutajatest elab väljaspool USA-d. Enam kui 350 miljonit aktiivset kasutajat kasutab Facebooki oma mobiilis. Eestis on kasutajate arv lähenemas 400 000-le.

1.3. KOODIVAHETUS SUHTLUSES

Eestis on selle teemaga tegelenud juba aastaid Tallinna Ülikooli Eesti Keele ja Kultuuri Instituudi professor Anna Verschik. Vershicki (2005) järgi on koodivahetus rohkem kui ühe keele elementide kasutamine ühe lausungi või vestluse piires. Inglise keeles kasutatakse väljendit *code-switching*. Alguses uuriti rohkem vene-eesti koodivahetust, mille kasutamine tulenes kakskeelsusest. Tänapäeval on üha rohkem kasutusel inglise-eesti koodivahetus. Seda teemat on uurinud Tallinna Ülikooli tudeng Anna-Maria Natus, kes kirjutas 2010. aastal bakalaureusetöö teemal „Inglise-eesti koodivahetus kirjalikus ja suulises kommunikatsioonis“.

Koodivahetus ei teki ainult juhtudel, kui puudub vajalik sõna (leksikaalne lünk). Paljud koodivahetuse funktsioonid on tingitud vestlusest. Koodivahetus võib toimuda osalause, lause, aga ka pikemate lõikude vahel. (Verschik 2005)

Facebooki kontode vaatlusel oli märgata koodivahetust lausete ja osalausekena. Postitustes ei kasutata pikki tekstilõike. Koodivahetust võib kasutada vaid üks kommenteerija, kuid leidub postitusi, kus kõik kasutavad koodivahetust.

Inglise keele oskus Eestis on väga hea. Paljudes tööpakkumistes (eriti just Tallinnas) on inglise keele oskus kohustuslik. Noorte seas on populaarseks muutunud välismaal õppimine ning töötamine. Kogemuste ja uute välismaalastest sõprade saamine (kellega enamasti räägitakse inglise keeles) on muutunud väga lihtsaks. Kuna Eestis on sageli ka filmid dubleerimata, siis ei ole mingi ime kuulda näiteks kümneaastasi lapsi kasutamas ingliskeelseid filmi- või laulutsitaate ning ka seda, et noored kasutavad koodivahetust oma kõne huvitavamaks tegemiseks. (Natus 2010: 15)

1.4. FONEETILINE ORTOGRAAFIA

Foneetiline ortograafia ehk transkriptsioon on kõne häälduslikult võimalikult täpse ülesmärkimise süsteem. Foneetilist ortograafiat kasutavad enamasti noored, seda nii kirjalikus kui ka suulises väljenduses. Transkriptsiooni kasutatakse vestluse naljakamaks või argisemaks muutmiseks. (Natus 2010: 26) Seda kasutatakse mõnikord ka siis, kui vestleja on tüdinenud sarnastest küsimustest ja vastused on juba ette teada, nagu näiteks *of koors, õu mai gaad, okei*. (Natus 2010: 23) Facebooki kontodelt leitud näited on töö teises osas. Selle kasutamise põhjused toon välja töö kolmandas osas.

2. INGLISE-EESTI KOODIVAHETUS KIRJALIKUS KOMMUNIKATSIOONIS

Keskendusin Facebooki postitustele, mis sisaldasid koodivahetust ja foneetilist ortograafiat. Uurimistöö koostamiseks vaatlesin enda 15–18-aastaste sõprade kontosid. Võrdluseks uurisin ka ühe 50-aastase õpetaja kontot. Valisin aktiivsemad ja nooremad kasutajad, kuna eeldasin, et nemad kasutavad inglise keelt rohkem. Kokku vaatlesin kahekümne sõbra postitusi 2011. aasta oktoobri ja novembri jooksul. Kõik Facebookist pärit näited on esitatud originaalkujul. Selles töös ei uuri ma lähemalt õigekirja kasutamist, vaid inglise-eesti koodivahetust.

2.1. INGLISE-EESTI KOODIVAHETUS FACEBOOKI NÄITEL

Esimestes näidetes on kasutatud inglise keelt sellises kirja- ja sõnabildis, nagu me inglise keelt kasutame. Ehk siis ei ole muudetud ingliskeelset kirja- ja sõnabildit ja pole kirjutatud neid näiteks eesti keele päraselt.

Esimeses näites kommenteerivad kaks 18-aastast noormeest (P1 ja P2) ühte telesarja.

Näide 1

*P1: 3 päevaga 3 **seasonit**. **i have a life**.. ('3 hooaega, mul on elu')*

N2: See sari ongi ju elu ..

P1: enne seda oli mul ka elu :D

Ilmselt on selles näites väljendatud rahulolu ühe seriaaliga. Sari ise on muidugi ka ingliskeelne.

Järgmises näites õpetab üks 50-aastane mees (M), kuidas tema videosid vaadata ning mida siis *Translate*-nupp teeb. Üks tütarlaps (T) vastab.

Näide 2

*M: Kui Teil on aega ja kui tahate veidi nalja saada, siis võite vaadata, kuidas YouTube eestikeelseid pealkirju ja isikute nimesid tõlgib. Seal võib mõni tegelane endale isegi uue ja kõlava "artisti" nime (või selleks idee) leida. Lööge näiteks YouTube'i otsingusse "oma nimi" ja siis, kui avaneb videode loetelu, vajutage mingi video taga olevale nupule **Translate**. ('Tõlgi')*

*T: **Translate** nalja ma teha ei saanud, kuid videoid vaadata küll...ja mõnus nostalgia tuli peale...isegi üks vana laul, mida ise pidin kunagi laulma*

Kuna YouTube on nii populaarne keskkond, siis on üsna loomulik, et seda kasutatakse läbiseigi eesti keelega. Youtube'i asemel ei ole ka sobivat eestikeelset sõna. Kui mehe kommentaaris on sõna *translate* kasutatud selleks, et viidata, kuhu peab vajutama, siis tütarlaps kasutab seda hoopis teisti. Tütarlaps oleks võinud ju öelda, et tõlkenalja ma teha ei saanud, aga ilmselt on käepärasem kasutada ingliskeelset väljendit.

Kolmandas näites annab üks tütarlaps (T) teada, et vahetab kooli ja täna on tal viimane päev selles koolis. Järgnevad sõprade kommentaarid (S1 ja S2).

Näide 3

T: Nonii, nüüd ongi käes see hetk... Homme viimane päev selles koolis ja teiega kallikesed on homme 8 tund mu kõigekõige viimane ! :(

*S1: **Best of luck!** Ma homme kooli ei jõua. Oli tore:) ('Edu sulle!')*

*S2: **dislike** ('Ei meeldi')*

Kuna inglise keel on tänapäeva noortel nagu teine emakeel, siis kasutatakse seda üsna tihti. Mõnikord on mõni väljend suupärasem inglise keeles kui eesti keeles. Siinkohal võib välja tuua veel väljendi *sorry*. Teise sõbra kasutatud väljend näitab sellise teate mittemeeldimist.

Kuna Facebooki keskkonnas kasutatakse meeldimise väljendamiseks nuppu „meeldib”, mis inglise keeles on *like*. Seda kasutatakse ka kõnekeeles: laigi minu pilti. Seega kirjutas teine sõber mittemeeldimise korral *dislike*.

Kuigi Facebookis on meeldimise asemel just nupp „meeldib“, armastatakse siiski rohkem ingliskeelset väljendit *like*. Selle kohta veel üks näide, kus üks poiss (P) küsib teiselt miks ta on oma pildile „meeldib” pannud.

Näide 4

*P: juss lambist **liked** ennast v ('meeldib')*

Siin on kasutatud inglise keelele omast kirjapilti ja lõppu lisatud eesti keelele omane pöörde-lõpp, nagu näiteks *suusatad, jooksed, sööd* jne.

Järgnevalt on toodud kommentaar pildile, kus polnud vesimärgina lisatud foto tegijat. Kommenteerijaks on 17-aastane noormees (P).

Näide 5

*P: Said ilma **watermarkita** pildi, **lucky you**. ('vesimärgita') ('veab sul')*

Siin on jälle kasutatud inglise keelele omast kirjapilti ja lõppu lisatud eesti keelele omane käändelõpp, nagu näiteks *pliiatsita*, *toolita* jne. Teise väljendi *lucky you* puhul poleks omakeelne väljend nii täpne ning ei tähendaks sama asja, sest *lucky you* tähendab ka üldse õnnelikku inimest.

Facebooki on üles laaditud pilt kooliaktusest. Tundub, et ühel noormehel on silm kinni ja ta tukastab. Pildi on lisanud 18-aastane noormees (P1). Kommentaar tuleb sama vanalt noormehelt (P2).

Näide 6

P1(pildi allkiri): aktustel ongi tavaks silm kinni panna ja magada..

*P2: Noh, sa pole ainus **failure** :D ('läbikukkumine')*

Sõna *failure* kasutati eelnevas näites ilmselt seetõttu, et noorte seas on internetis levinud nii-öelda *fail*-videod, kus inimesed üritavad midagi teha ning see kas ebaõnnestub või juhtub lihtsalt midagi naljakat. Tänu nendele videotele on sõna *fail* noorte seas tavaliseks sõnaks muutunud ning siin kasutati seda selleks, et vestlust argisemaks või naljakamaks teha.

Järgnevas näites on tegu vestlusega, kus üks noormees (P2) on saanud teate, et temaga ei pikendata enam töölepingut. Sõbrad (P1, P3) arutlevad selle üle. Igäühel on asjast oma arvamus ning arutelu on väga tuline.

Näide 7

*P1: Aga see pidavalt olema tavaline asi selliste omanikega. Hiljem muutuvad see tagasi endiseks, aga noh, **never know**. ('iial ei tea')*

*P2: Eks need omanikud mingid **wannabe**-ärihaid ole. ('hakatis')*

*P3: Selle üle võiksid ka mõelda, et äkki on viga sinus eneses, et lahkusid sealt. Mitte ei materda teisi kohe. **Just saying** ('lihtsalt ütlen')*

Kõiki neid väljendeid kasutati kahel põhjusel. Esiteks kõigi nende väljendite omakeelne vaste ei ole kas piisavalt täpne või ei anna sama tähendust. Teine põhjus on ilmselt see, et need on inglise keeles väga tavalised väljendid ning noorte jaoks on inglise keel justkui teine emakeel.

Noormees (P) on lisanud pildi, millel ta on koos sõbrannaga. Tema jalg on natuke kohmakalt jäänud pildi peale.

Näide 8

*P: heheh :D suht **freaky** jalg on :D aga muidu on ilus :) ('imelik')*

Siin näites kasutati sõna *freaky* ilmselt seetõttu, et poiss ei tahtnud väga halvasti oma pildi kohta öelda ja kasutas ingliskeelset pehmemat varianti.

Järgmises näites annab üks noormees Facebooki kaudu teada, et talle helistati ning üks naine ütles: „Noh, hakkame minema või“. Noormees vastas talle, et ilmselt on valeühendus. Sõber (S) kommenteeris seda järgnevalt.

Näide 9

*S: Raudselt mingi klassi kokkutulek, oleksid **free drink** saanud, keegi poleks midagi aru saanud :D ('tasuta jook')*

Siin kasutati inglise keelt ilmselt sellel põhjusel, et mõlemad sõnad on väga sagedasti tarvitusel tavapärasel kõnepruugis.

Koolis oli jõulupidu ja esinemiseks oli vaja päkapikumütse. Selletõttu hakati Facebooki kaudu küsima, kas kellelgi on müts puudu. Vestlesid kaks tütarlast (T1, T2) ja üks poiss (P).

Näide 10

T1: kas on keegi selline, kellel pole homseks päkapikumütsi?

T2: mul peaks olema kats tükki

*P: ma võtan kõik mis mul kodus on! mingi 4 tükki peaks olema + valget värvi + veel jõuluvana maskiga mütsike haha, aga seda küll ei võta, **too creepy**.. ('liiga hirmus')*

Ingliskeelset sõna *creepy* kasutati ilmselt sellepärast, et omakeelne vaste ei ole päris sama tähendusega kui ingliskeelne.

Eelnevate näidete põhjal arvan, et põhjusteks, miks kasutatakse koodivahetust, on sobiva omakeelse sõna puudumine (*creepy, wannabe jne*), lisaks on veel sõnad, mis on seotud Facebooki keskkonnaga nagu näiteks *like* ja *dislike*. Väljendeid on tulnud ka ingliskeelsest meediast, mis on saanud inimestele harjumuspäraseks (*free drink, best of luck, just saying jne*).

2.2. FONEETILINE ORTOGRAAFIA FACEBOOKI NÄITEL

Järgnevalt vaatan koodivahetusi, kus ingliskeelseid sõnu ei kirjutata mitte õigekirjapäraselt, vaid on translitereeritud. Mõnikord on kirjpilt täiesti muutunud.

Järgnevas näites arutavad noored filmide üle. Koolivaheajal, paar päeva enne jõule, küsib üks noormees (P1), kas keegi teab mõnda head filmi. Seejärel järgnevad kommentaarid.

Näide 11

P1: Kiiresti. Mingit head komöödiat, mis pole mingi 100 korda kõigil nähtud ?

*P2: Kui saad siis **sheeri** mulle ka :D ('jaga')*

*P3: **home alone** ('Üksinda kodus')*

*P4: **tänks** geven ('aitäh')*

Sõna *sheeri* kasutati ilmselt seetõttu, et muuta sõnum argisemaks, info ja failide jagamine on tänapäeval väga tavaliseks muutunud ning *sheeri* on muutunud noorte seas igapäevaseks.

Sõna *tänks* kasutati samadel põhjustel ning arvatakse, et eesti keeles puudub sõna lihtsa või väikese tänu jaoks.

Järgnevas näites kirjutab üks neiu, kuidas paljud kampaaniad kutsuvad üles Facebookis kõigele *like*-i panema ehk siis vajutama nuppu, et see meeldib.

Näide 12

*NI: Iga "**Laik**" siin facebookis muudab maailma. Ja kui sa veel **sheerid** ka midagi, siis on juba homme kõik maailmas korras, isegi sõjad, nälg ja piinamised kaovad ära. Usu mind. **True story** ! ('meeldib') ('jagad') ('tõene jutt')*

Selles näites *laik* ja *sheerid* naeruvääristavad mõningaid Facebooki kampaaniad ning lisavad koomilisust. *True story* on kasutatud ilmselt samadel põhjustel ning seda väljendit kasutatakse tihti inglise keeles siis, kui tahetakse rõhutada, et mingi absurdne lugu on päriselt juhtunud.

Ägedat autot kommenteerib üks tütarlaps (T) järgnevalt:

Näide 13

*T: **OU MAI GAD** ('issand jumal')*

Neiu on kasutanud ingliskeelse väljendi *oh my god* ('issand jumal' või 'oh, mu jumal') häälduspärasest varianti. Kuna *oh my god* on paljude inimeste seas väga populaarne väljend, siis ilmselt otsustas neiu seda kirjutada samamoodi, nagu seda hääldataks eesti tähestiku järgi. Seda väljendit oskavad kasutada ka need, kes väga hästi inglise keelt ei valda.

Järgnevalt on üks noormees (P1) postitanud pilte rebastepäeva sündmustest oma koolis ning üks teine noormees (P2), kes oli samuti rebastepäeval osalenud, kommenteerib ühte pilti.

Näide 14

*P1: (pildi allkiri) Lihtsalt selleks, et kõigile meenutada kui **khuulid** me oleme.*

*P2: kõige **haardkoorimad** rebased ja retsijad, **ever!** ('lahedad') ('kangeimad /toredaimad') ('iial')*

Siin näites kasutatakse ingliskeelsete sõnade häälduspäraseid variante. Mõlemad kommenteerijad on head tuttavad ning nad kasutavad neid sõnu omavahelises slängis, et muuta kommentaari argisemaks.

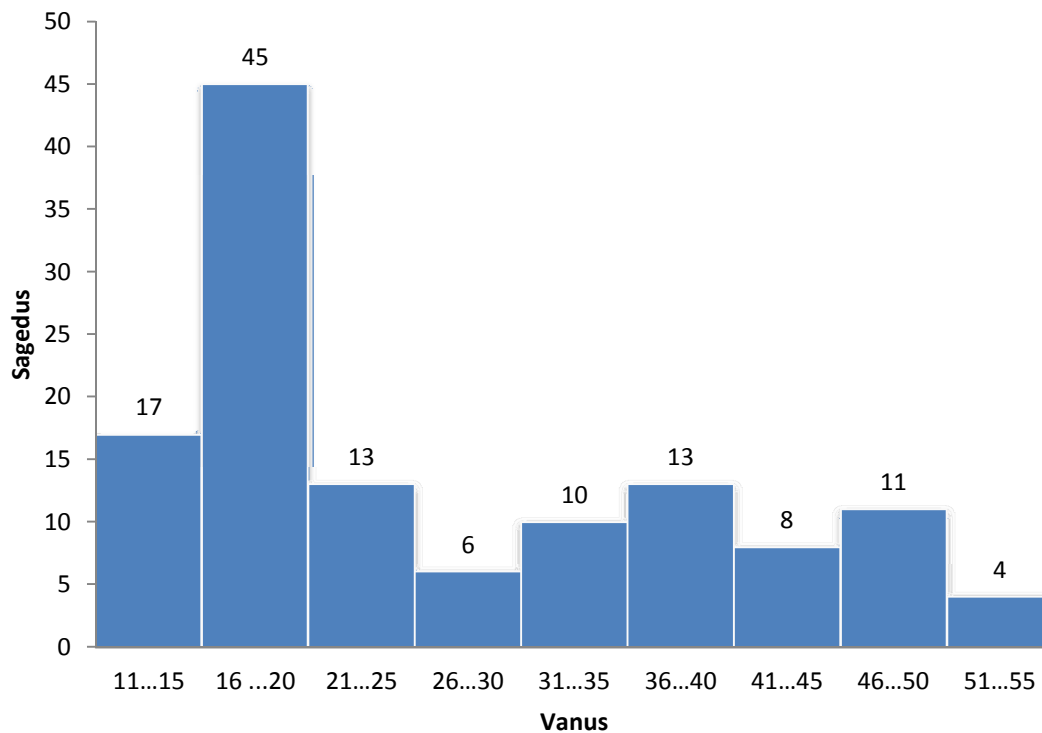
Kontode vaatlusest jäi silma, et translitereeringut kasutatakse postituste huvitavamaks muutmiseks ja emotsioonide edasiandmiseks. Ilmselt on nii lihtsam ingliskeelseid väljendeid eesti keelde sobitada. Neid näiteid on kindlasti võimalik ka teisiti tõlgendada.

3. FACEBOOKI KEELEKASUTUS

Soovisin veelgi täpsemalt uurida, miks ja kui tihti Facebookis inglise keelt kasutatakse, selleks koostasid Google Docsi vahenditega küsitluse ja jagasin seda Facebooki kaudu oma sõpradele. Küsitluse vastusevariantidena ma omapoolseid arvamusi ette ei andnud, et mitte mõjutada vastajaid. Küsitlusele (vt lisa) vastasid minu sõbrad ja nende sõbrad, sest palusin seda veel edasi jagada, kokku vastas 127 inimest. Nad kõik on Facebooki kasutajad, sest ankeet levis ainult selle keskkonna kaudu.

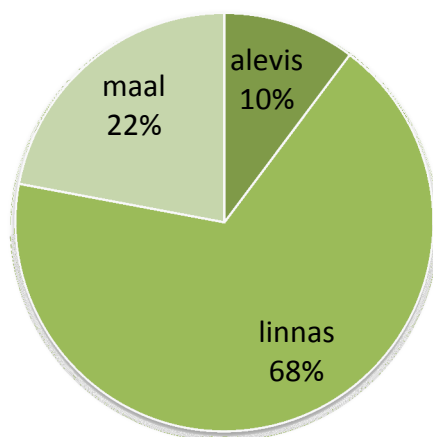
3.1. VASTANUTE TAUST

Kõige suurema grupi vastanutest moodustasid 16–20-aastased. Kõige noorem oli 12-aastane ja vanim 55-aastane (vt joonis 1).

Joonis 1. Vastanute vanuseline jaotus.

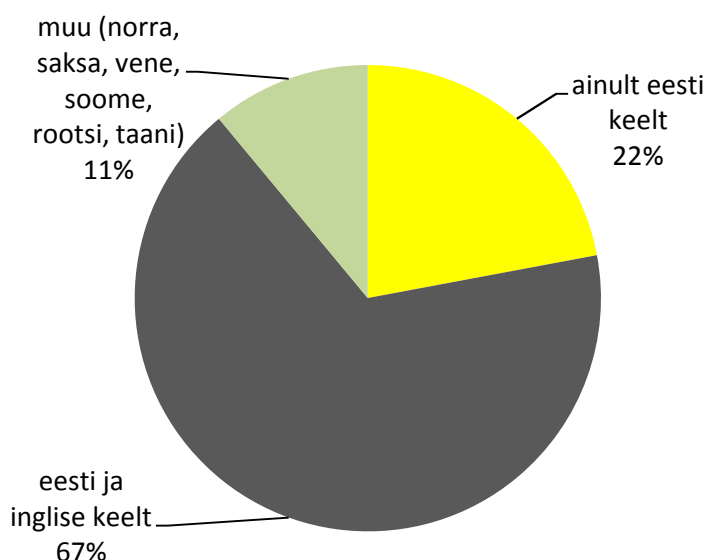
Suurem osa vastajatest (83%) oli naissoost. Vastajad said määrata oma elukohaks kas linna, alevi või selle, et nad elavad maal. Joonisel 2 on esitatud vastanute jaotus elukoha järgi, millest on näha, et 68% elab linnas.

Joonis 2. Vastanute jaotus elukoha järgi.

3.2. KEELEVALIK FACEBOOKIS

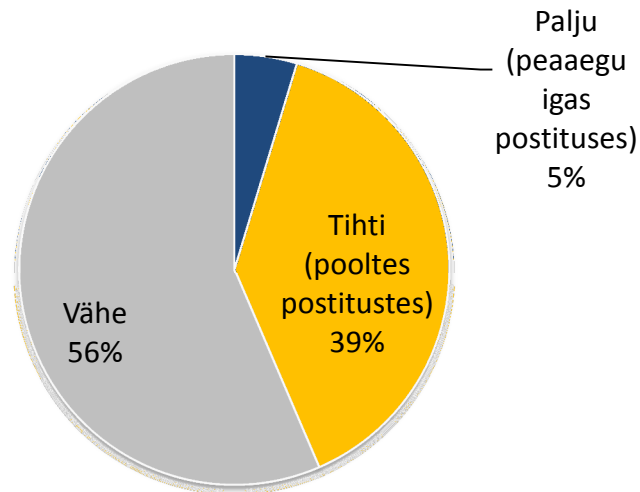
Soovisin uurida, milliseid keeli Facebooki postitustes kasutatakse ja miks tehakse just selline valik. Küsisin „Milliseid keeli kasutad Facebooki postitustes?“. Vastuseks oli võimalik valida kas ainult eesti keelt, ainult inglise keelt, ainult mõnda muud võõrkeelt, eesti ja inglise keelt, lisaks oli võimalus sisestada ise oma keelte valik.

Joonis 3. Vastanute keelevalik Facebooki postitustes.

22% kasutab postitustes ainult eesti keelt, mis on mõistetav, sest eeldan, et emakeeleks on kõigil eesti keel. Rohkem kui pooled kasutavad lisaks inglise keelt. Sõltuvalt sõpradest ja vajadustest nimetati kasutatavate keeltena veel vene, saksa, norra, taani, rootsi ja soome keelt.

Uurisin, kui tihti nad inglise keelt kasutavad. Nende hulgast, kes kasutavad nii eesti kui ka inglise keelt, kasutavad inglise keelt tihti 39% ja vähe 56% vastanutest. Samas 5% Facebooki kasutajatest kasutab inglise keelt peaaegu igas postituses (joonis 4).

Joonis 4. Inglise keele kasutamine Facebooki postitustes.

Keelevaliku põhjused. Mõned olid jätnud vastamata, osad olid toonud mitu põhjust. Enim oli nimetatud sõpru ja nende rahvust (58%). Keelevalik sõltub sellest, mis keelt kasutavad sõbrad ja millest nad aru saavad. Näiteks üks 21-aastane linnas elav inimene, kes kasutab inglise keelt tihti, vastab: „Võimalike lugejate rahvusest, originaalpostitaja keelest. Kui on rahvusvaheline seltskond, kes võib vastata, suhtlen inglise keeles. Mõned väljendid on ka inglise keeles lihtsamini väljendatavad, eesti keeles ei leidu nii tabavaid sõnu alati.“

Paljud valisid keele eneseväljenduse (18%) järgi, sest inglise keeles on teatud väljendeid mugavam ja lihtsam kasutada. Üks vastusest: „Oleneb sellest, kuidas ma ennast väljendada tahan. Erinevates keeltes on erinevad väljendid, mis aitavad ennast teistele paremini selgeks teha.“ Veel üks näide 37-aastase linnas elava naise poolt: „Kas ütlen ainult eesti sõpradele või muukeelsetele sõpradele. Mõnikord kasutan ingliskeelseid väljendeid, mis annavad mõtte või meeleolu paremini edasi.“

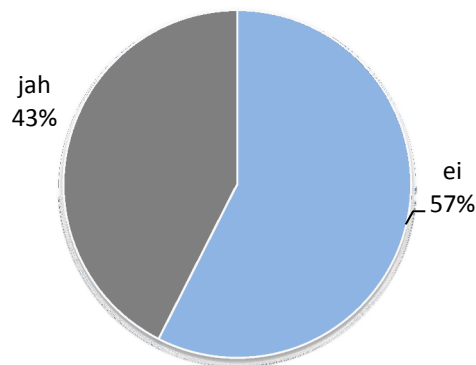
Võrdselt (11%) oli nimetatud põhjustena keeleoskust ja seda, et emakeeleks on eesti keel. 16-aastane tütarlaps vastab: „Kasutan eesti keelt oma igapäevases keelekasutuses. Eesti keel on emakeel.“

Mõned toovad põhjuseks selle, et veebisuhtluses on inglise keele kasutamine loomulik. „Inglise keel on internetis kuidagi mugavam.“ Põhjustena on nimetatud veel tuju ja emotsioone. Üks 15-aastane alevis elav tütarlaps vastab: „Tujust, vahest on hea inglise keeles kirjutada. Näiteks kui ma leian internetist mingi laheda lause või fraasi ja see kõlab inglise keeles paremini kui eesti keeles, siis kasutan seda. Mõnda lauset on väga raske ümber tõlkida, sest ta võib oma tähenduse kaotada, ka sel juhul kasutan võõrkeelset lauset.“

Keelevalik sõltub väga paljudest teguritest. Põhilise põhjusena on nimetatud sõprade rahvust, nende keelekasutust. Väga palju avaldati arvamust, et inglise keeles on ennast lihtsam väljendada. Küsitletud väidavad, et võõrkeeles on väljendeid, mis tõlkimisel kaotavad oma idee, kuid tegelikult põhjuseks võib olla see, et ei tunta emakeelseid väljendeid. Mitmel korral on põhjusena välja toodud hetkemeeleolu. Loomulikult sõltub keelevalik ka postitaja enda keeleoskusest.

3.3. KOODIVAHETUS FACEBOOKI POSTITUSTES

Peaaegu pooled küsitlusele vastanutest kasutavad Facebookis koodivahetust ehk segakeelt (joonis 5).

Joonis 5. Koodivahetus Facebooki postitustes.

Kui inglise keelt kasutatakse postitustes eelkõige sõprade pärast, siis koodivahetuse põhjuseks nimetati kõige enam mugavust ja harjumust (26%). 15-aastane neiu ütleb: „Sõpradega rääkides on harjumuseks saanud“.

Eneseväljendust on põhjusena nimetanud 22% vastanutest. Väga palju rõhutatakse eesti keeles sobivate väljendite puudumist. 20-aastane noormees kirjutab: „Eesti keel on liiga vaene ja puuduvad õiged väljendid või sõnad. Inglise keeles leiab alati selle õige sõna sinna vahele. Näiteks *nice* - see võtab kokku sõnad: hästi, lahe, mõnus... Parem kirjutan selle *nice* kui pika loetelu.“

Mõned on lisanud põhjusteks veel tuju, emotsioonide väljendamise ja postituse huvitavamaks muutmise. 17-aastane maal elav noormees põhjendab koodivahetust järgnevalt: „Ma kasutan sellepärast, et nii saab postitust huvitavamaks teha, lihtne ja selge eesti keel jätab "kuiva" mulje.“ Põhjendus veel ühelt 19-aastaselt alevi elavalt noormehelt: „Emotsioonide

edastamiseks. Sageli tuleb idee, mida öelda, enne inglise, kui eesti keeles.“ 16-aastane tütarlaps ütleb: „Sest siis saan lahe olla.“

Veel nimetatakse seda, et palju lihtsam on arvuti ja internetiga seonduvat väljendada ingliskeelsete sõnadega, näiteks *random*, *copy*, *stand by* jne. Üks 31-aastane naine on aga vastanud, et see on popp ja noortepärane.

Palusin nimetada väljendeid, mida enim kasutatakse. Paljud ei toonud midagi välja, öeldes, et neid on palju või hetkel ei meenu. Jagasin vastused gruppidesse.

Facebooki kontodel kohtab veel palju muid ingliskeelseid väljendeid, mida ei nimetatud. Näiteks *awesome*, *nice*, *failure*, *just saying* jne. Inglise keelest pärinevaid sõnu kasutatakse palju ja neid on väga erinevaid. Küsitlusest selgus, et tihti on mõni väljend arusaadav ainult oma sõprade hulgas. Palju mõjutavad noorte sõnavara hetkel populaarsetelt naljalehekülgedelt (nt 9gag.com ja reddit.com) loetud väljendid. Nendelt saitidelt leitud fraase kasutatakse inglise keeles seetõttu, et tõlkides kaob nali ära. Väga populaarsed on postitustes lühendid, sest inimesed ei viitsi pikki lauseid välja kirjutada. Kõige rohkem kohtab siiski üldtuntud ingliskeelseid väljendeid (vt tabel 1).

Tabel 1. Facebooki postituste ingliskeelsed sõnad.

Üldtuntud väljendid	9gag.com, reddit.com jm pärit naljad	Släng	Lühendid	Mängud/ Internet
<i>Ok.</i> (3 korda) <i>Fail.</i> (2 korda) <i>You know.</i> <i>Easy.</i> <i>I'm off the moon.</i> <i>Get lost.</i> <i>Hit the road.</i> <i>Hello, bye</i> <i>Oops.</i> <i>Rubbish.</i> <i>Good luck.</i> <i>Hard to believe.</i> <i>Pickup line.</i>	<i>Y U no.</i> <i>Problem?</i> <i>ALIENS!</i> <i>AWWWW</i> <i>YEAHH!</i> <i>FFFFFUU!</i> <i>Challenge accepted.</i> <i>I am dissapoint.</i> <i>Forever alone.</i>	<i>Bic boi.</i> <i>Dam nigga.</i> <i>WAZZUP.</i> <i>Nigga please.</i> <i>Bitch please.</i>	<i>WTF</i> (5korda) <i>LOL</i> (3 korda) <i>OMG</i> (2 korda) <i>ASAP</i> (2 korda) <i>IMHO</i> <i>FTW</i> <i>ATM</i>	<i>Like</i> (3 korda) <i>Healima</i> <i>Upload</i> <i>Download</i> <i>Random</i> <i>Share</i> <i>Dislike</i>

3.4. FONEETILINE ORTOGRAAFIA FACEBOOKIS

Kõigepealt soovisin teada, kas foneetilist ortograafiat kasutatakse. Küsitluses selgitasin, mis see on ja tõin näite (vt lisa). Foneetilist ortograafiat tarvitab 39% vastanutest, kellest 4%

kasutab kirjutab sellisel meetodil pooltes postitustes. Ülejäänud kasutavad sellist kirjaviisi harva.

Väga tihti toodi põhjuseks, et see on naljakas ja väljendab emotsioone (34%), nii on lihtsam kirjutada ja see sobib eestikeelse tekstiga rohkem kokku (26%). Üks 33-aastane linnas elav naine põhjendab nii: „Vahel tundub lahe ja humoorikas niimoodi kirjutada. Olen kasutanud näiteks: seda lausa peab laikima ja kas ättendime seda üritust.“ 17-aastase tütarlapse põhjendus: „Vahel näeb lahedam välja :)“. 19-aastane aleviis elav noormees kirjutab: „Pole kindel ingliskeelses õigekirjas või tahan midagi rõhutada, seda eestipärastades.“ 17-aastane tütarlaps põhjendas nii: „See on mingil määral nende ingliskeelsete sõnade eestistamine.“

18% vastanutest põhjendas translitereeringut harjumusega. 16-aastane maal elav tütarlaps: „Kasutan foneetilist ortograafiat peamiselt seetõttu, et paljud räägivad seda kasutades ja see jääb lihtsalt külge.“

Transliteratsiooni kasutatakse peamiselt seetõttu, et see muudab teksti huvitavamaks või naljakamaks. See on lahe, sest vahel on tore ingliskeelseid sõnu kirjutada eestipäraselt. Vastajate arvates saab sellega tõmmata lisatähelepanu, saab kirjutada ironiseerivalt. Paljude arvates on nii mugavam või lihtsam kirjutada ja see on saanud ka harjumuseks.

KOKKUVÕTE

Facebooki kontosid uurides ja küsitluse vastuseid analüüsidest sain teada, et võõrkeeli kasutatakse postitustes väga palju, kõige populaarsem on inglise keel. Peaaegu 40% vastanutest kasutab inglise keelt pooltes postitustes. Nendest omakorda pooled kasutavad koodivahetust ja sealjuures ka foneetilist ortograafiat.

Kontode vaatlusest jäi silma, et translitereeringut kasutatakse postituste huvitavamaks muutmiseks ja emotsioonide edasi andmiseks. Vastajate arvates saab sellega tõmmata lisatähelepanu, saab kirjutada ironiseerivalt. Paljude meelest on nii mugavam ja lihtsam kirjutada ning see on saanud ka harjumuseks.

Inglise keele kasutuse põhjused olid ootuspärased: sõbrad, harjumused, eesti keeles pole sobivaid väljendeid, nii on naljakas. Arvasin, et enamasti kasutavad inglise keelt lisaks emakeelele kooliealised, kuid selgus, et neid on üsna palju ka 30–50-aastaste vastajate hulgas.

Üllatusi ei tulnud küsitlusest ka ingliskeelsete väljendite osas. Välja toodud fraasid ja sõnad on väga tihti kasutusel igapäevases suhtluses. Seda saan väita sõpradega suhtluse põhjal. Selgus, et inglise keele kasutamine ei sõltu elukohast.

Küsitlusest selgus, et tihti on mõni väljend arusaadav ainult oma sõprade hulgas. Palju mõjutavad noorte sõnavara populaarse naljalehekülje 9gag.com väljendid. Arvatakse, et selle saidi väljendid pole tõlgituna enam naljakad. Väga populaarsed on postitustes lühendid, sest inimesed ei viitsi pikki lauseid välja kirjutada.

Inglise keel tungib üha rohkem meie igapäevasesse suhtlus- ja kirjakeelde. Mulle endale meeldib eesti keel väga ja mulle ei meeldi, kui eesti keelt kasutatakse valesti. Väga kahju on sellest, et üha enam võõrkeelseid väljendeid lisandub inimeste sõnavarasse eesti keele asemele. Samas on see keelte arengus loomulik protsess, alati on sõnu laenatud ja nende lõplik kirjpilt aja jooksul mугanenud. Eelmistel sajanditel mõjutas eesti keelt saksa keel, tänapäeval teeb seda arvuti vahendusel inglise keel.

KASUTATUD KIRJANDUS

Facebook 2012. - <http://www.facebook.com/press/info.php?statistics> (08.01.2012)

Hausenberg, Anu-Reet 2009. Kuhu lähed, eesti keel? Sõnavara muutumine jätkub – *Keel ja Kirjandus*, nr 4, lk 249 - 259

Hõbemägi, Priit 2010. Facebook ehk Mark Zuckerbergi miljardi dollari maailm - <http://www.ekspress.ee/news/paevauudised/tehnoloogia/article.php?id=33515733> (08.01.2012)

Kalmus, Veronika, Karu Kersti, Komp Lennart, Runnel Pille, Pruulmann-Vengerfeldt Pille, Siibak Andra, Ugur Kadri 2010. Riskid ja turvalisus internetis: Euroopa laste vaatenurk. Peamiste tulemuste eestikeelne kokkuvõte. – http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/15411/EU_Kids_Online_peamiste_tulemuste_kokkuvote.pdf (03.01.2012)

Kasik, Reet 2004. Muutuv meedia – muutuv keel. – *Oma Keel*, nr 2, lk 5–14

Natus, Anna-Maria 2010. Inglise – eesti koodivahetus kirjalikus ja suulises kommunikatsioonis. Bakalaureusetöö.

Pukk, Kaja 2010. Tsitaatsõnad Eesti ajakirjanduses. Uurimistöö. – http://syg.edu.ee/-oppematerjalid/uurimistood_referaadid/uurimistood_2010/Kaja_Pukk_Tsitaatsonad_eesti_aja_kirjanduses.pdf (20.01.2012)

Toomet, Vallo 2010. Facebooki sõltuvus tungib magamistuppa. -<http://www.epl.ee/news/eesti/facebooki-soltuvus-tungib-magamistuppa.d?id=51276685> (03.01.2012)

Verschik, Anna 2005. Kakskeelsus – Keelekõrv. (Saade oli eetris 26.11.2005) Toim. M. Johannes. Vikerraadio saadete arhiiv. – http://vikerraadio.err.ee/helid?main_id=508571 (08.01.2012)

LISA. KÜSITLUSE ANKEET

Sugu

Mees

Naine

Vanus

Elukoht

Linnas

Maal

Alevis

Küsimused keele kasutuse kohta Facebookis

Koodivahetus on kahe keele kasutamine ühes vestluses või kõnevoorus.

Milliseid keeli kasutad Facebooki postitustes?

Ainult eesti keelt

Ainult inglise keelt

Ainult mõnda muud võõrkeelt

Eesti ja inglise keelt

Muud:

Millest sõltub Sinu keelevelik?

Kui palju Sa kasutad Facebookis inglise keelt?

Üldse ei kasuta

Vähe

Tihti (pooltes postitustes)

Palju (peaaegu igas postituses)

Kas Sa kasutad inglise ja eesti keelt läbisegi ehk niinimetatud koodivahetust?

Jah

Ei

Kui Sa vastasid eelnevale küsimusele jaatavalt, siis palun vasta ka veel järgnevatele küsimustele.

Miks sa kasutad koodivahetust ehk eesti-inglise segakeelt?

Millised on need sõnad või väljendid, mida põhiliselt kasutad inglise keelsetena oma postitustes? Põhjenda valikut

Kas kasutad nn foneetilist ortograafiat?

Näiteks õu mai gaad 'oh my god' asemel, või sheer 'share' asemel jne

Jah

Ei

Selgita lühidalt, miks sa kasutad foneetilist ortograafiat.

Kui tihti sa kasutad Facebookis foneetilist ortograafiat?

Üldse ei kasuta

Vähe

Tihti (pooltes postitustes)

Palju (peaaegu igas postituses)